

Czesław Krakowiak

Maryjne aspekty IV Niedzieli Adwentu

Salvatoris Mater 5/4, 61-73

2003

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Maryja jest związana nierozzerwalnym węzłem ze zbawczym dziełem swojego Syna¹. Dlatego Kościół przypomina Jej udział w misterium zbawienia dokonany przez Jezusa Chrystusa i uobecniany w liturgii. Przeżywając kolejne okresy i święta roku liturgicznego, Kościół głosi i urzeczywistnia je w obecnym czasie zbawienia. Było ono zapowiadane przez patriarchów i proroków²; zostało w pełni objawione w Chrystusie narodzonym z Dziewicy Maryi i przedłużane jest w liturgii „w czasie Kościoła”, aż dopełni się w chwale³.

Maryja, *wkroczywszy głęboko w dzieje zbawienia*⁴, na różne sposoby czynnie uczestniczyła w tajemnicach zbawienia⁵. W Adwencie rozpoczynającym rok liturgiczny Kościół *czci dzieło Boże przygotowane w Matce Odkupiciela*. W Niej najpierw rozpoczęła się „pełnia czasu”, kiedy Bóg zachował Ją wolną od zmyły grzechu pierworodnego i włączył w realizację planu zbawienia⁶. Ona po swoim wniebowzięciu *nie zaprzestała zbawczego działania powierzonego sobie przez Boga Ojca, [...] lecz przez wstawiennictwo zjednuje nam dary zbawienia wiecznego*⁷. Kościół nieustannie doświadcza Jej obecności jako „Matki” i „Pomocnicy” oraz naśladuje Jej ducha pobożności⁸.

W liturgii Adwentu Kościół przypomina i wychwala Boży plan zbawienia od powołania patriarchów, zawarcia z nimi przymierza i nadania prawa, poprzez działalność proroków zapowiadających przyjście Zbawiciela. Księgi Starego Testamentu, a zwłaszcza prorocтва mesjańskie, *ujawniają z biegiem czasu coraz jaśniej postać niewiasty, Matki Odkupiciela*. Ona *zajmuje pierwsze miejsce, wśród pokornych i ubogich Pana, którzy z ufnością oczekują i dostępują od Niego zbawienia*⁹.

Ks. Czesław Krakowiak

Maryjne aspekty IV Niedzieli Adwentu

SALVATORIS MATER
5(2003) nr 4, 61-73

¹ SC 103.

² Por. DV 5.

³ *Zbiór Mszy o Najświętszej Maryi Pannie*, Poznań 1986, nr 4 (dalej: ZMNMP). Zob. F. MAŁACZYŃSKI, *Zbiór Mszy o Najświętszej Maryi Pannie*, „Anamnesis” 4(1996/97) nr 9, 79-80; S. CZERWIK, *Zbiór Mszy o Najświętszej Maryi Pannie*, „Anamnesis” 5(1998/99) nr 18, 27-29.

⁴ LG 65.

⁵ TAMŻE, 5.

⁶ ZMNMP, 7-8.

⁷ LG 62.

⁸ ZMNMP, 12-13.

⁹ LG 55.

1. Najświętsza Maryja Panna w liturgii Adwentu

Konstytucja o Kościele stwierdza, że było wolą Ojca miłosierdzia, aby Wcielenie poprzedziła zgoda Tej, która przeznaczona została na matkę, by w ten sposób, podobnie jak niewiasta przyczyniła się do śmierci, tak również niewiasta przyczyniła się do życia. Odnosi się to szczególnie do Matki Jezusa, która wydała na świat samo Życie odradzające wszystko [...]. Maryja, zgadzając się na słowo Boże, stała się Matką Jezusa, a przyjmując zbawczą wolę Bożą całym sercem, całkowicie poświęciła sama siebie, jako Służebnicę Pańską, osobie i dziełu Syna swego [...] z wolną wiarą i posłuszeństwem czynnie współpracowała w dziele zbawienia ludzkiego¹⁰. Dzięki nauczaniu Kościoła i słowu Bożemu czytanemu w liturgii okresu Adwentu lepiej rozumiemy, dlaczego Maryja jest naszą „Przewodniczką” w przygotowaniu się na przeżywanie tajemnicy narodzenia Pańskiego. Ona, która przyjęła do swego łona Zbawiciela świata, całkowicie Mu się poświęciła i pozostała z Synem w dziele zbawczym od chwili dziewiczego poczęcia aż do Jego śmierci¹¹, jest najlepszym wzorem dla chrześcijan. W tym kontekście także uroczystość Niepokalanej Poczęcia (8 grudnia) jest dla adwentowego oczekiwania ważnym momentem tajemnicy zbawienia. Maryja Niepokalana jest znakiem odkupionej ludzkości, najwspanialszym „owocem” zbawczego przyjścia Chrystusa. Maryja jest wizerunkiem Kościoła, niepokalanej i jaśniejącej pięknnością Oblubienicy Chrystusa¹². Przez wspomnianie ze zcją w Adwencie Niepokalanej Maryi Kościół głębiej wnika w tajemnicę wcielenia i coraz bardziej upodabnia się do swego Oblubieńca. Stąd też i w swojej apostołskiej działalności Kościół słusznie ogląda się na Tę, co zrodziła Chrystusa, który po to począł się z Ducha Świętego i narodził z Dziewicy, aby przez Kościół także w sercach wiernych rozdził się i wzrastał¹³.

W aktualnej liturgii Adwentu obok proroka Izajasza oraz Jana Chrzciciela, poprzednika Zbawiciela, szczególne miejsce zajmuje Jego Matka, Najświętsza Maryja Panna¹⁴. Jej obecność w wierze, w liturgii i pobożności wiernych, od samego początku Adwentu przypomina specjalna świeca zwana „roratką” oraz wotywna Msza św. - „rora-

¹⁰ TAMŻE, 56.

¹¹ Por. TAMŻE, 57.

¹² Prefacja z 8 grudnia.

¹³ LG 65. Zob. J. JANICKI, *Misterium Adwentu w tekstach Mszału Rzymskiego*, „Liturgia Sacra” 1(1995) nr 3-4, 5-50.

¹⁴ J. JANICKI, *Misterium Adwentu...*, 6-11.

ty”. Od wydania „Zbioru Mszy o Najświętszej Maryi Pannie” na czas Adwentu przewidziane są jeszcze inne formularze podkreślające miejsce Maryi w tajemnicy Adwentu¹⁵. Noszą one następujące tytuły: „Najświętsza Maryja Panna wybrana córka Izraela”¹⁶; „Najświętsza Maryja Panna w tajemnicy Zwiastowania”¹⁷; „Nawiedzenie Najświętszej Maryi Panny”¹⁸. Modlitwy tych formularzy i związane z nimi czytania biblijne ukazują i podkreślają szczególne miejsce oraz rolę Maryi w odwiecznym Bożym planie zbawienia, w którym Ona uczestniczy jako wybrana córka Izraela. Dzięki Jej współdziałaniu z Bogiem w tajemnicy wcielenia (zwiastowanie), przychodzi na świat od wieków oczekiwany i dzięki działaniu Ducha Świętego, zrodzony z Niej według ciała - Mesjasz. Wreszcie nawiedzenie przez Maryję Elżbiety oczekującej narodzenia Jana Chrzciciela i Jej pełna miłości posługa w domu Elżbiety staje się wzorem do naśladowania dla wszystkich wierzących.

Paweł VI w adhortacji *Marialis cultus* wyraźnie podkreśla obecność Maryi w liturgii Adwentu¹⁹. Na ten czas przypada jedna z czterech wielkich uroczystości maryjnych: Niepokalane Poczęcie Bożej Rodzicielki Dziewicy. Podczas celebrowania tej uroczystości wiara i pobożność Kościoła koncentrują się nie tylko na tym jedynym w historii zbawienia przywileju, wolności od grzechu pierworodnego, ale jak zaznacza Papież, *czci się równocześnie zasadnicze przygotowanie na przyjście Zbawiciela i szczęśliwe zapoczątkowanie Kościoła bez skazy lub zmarszczki*²⁰. Okres Adwentu według Pawła VI jest *szczególnie stosowny do oddawania należnej czci Bożej Rodzicielce*²¹. W Maryi zrealizowała się nadzieja Izraela. Ona jest także nadzieją całego Kościoła i poszczególnych jego wiernych.

Maryjne akcenty okresu Adwentu są bardzo widoczne zwłaszcza w dni powszednie od 17 do 24 grudnia. Jednak najbardziej „maryjny” charakter ma liturgia ostatniej, czyli IV Niedzieli Adwentu, która bezpośrednio poprzedza uroczystość Narodzenia Pańskiego. Uczestnicząc w liturgii ostatniego tygodnia Adwentu oraz IV Niedzieli, wierni mają

¹⁵ Zob. S. CZERWIK, *Maryja Dziewica w rocznym cyklu obchodów tajemnic Chrystusa na podstawie „Collectio missarum de Beata Maria Virgine”*, w: *Matka Jezusa wśród pielgrzymującego Kościoła*, red. J.S. GAJEK, K. PEK, Warszawa 1993, 154-160.

¹⁶ ZMNMP, 29-31.

¹⁷ TAMŻE, 32-34.

¹⁸ TAMŻE, 35-37.

¹⁹ MC 3.

²⁰ TAMŻE; por. prefacja z 8 grudnia.

²¹ MC 4.

możliwość wnikania w prawdziwego ducha Adwentu i przeżywania go w podobny sposób, jak czyniła to Maryja Dziewica-Matka, gdy z wiarą i miłością oczekiwała narodzenia swego Syna. Przypomina o tym obowiązująca wtedy II prefacja adwentowa. W ten sposób Kościół stawia swoim wiernym Maryję jako wzór adwentowego oczekiwania na Zbawiciela, wyrażającego się w gotowości przyjęcia Go jak Dziewica-Matka, *która oczekiwała Go z wielką miłością, aby gdy przyjdzie, znalazł nas czuwających na modlitwie i pełnych wdzięczności (ut et in oratione pervigiles et in suis inveniat laudibus exultantes)*²². Paweł VI podkreśla, że liturgia Adwentu kieruje także uwagę wiernych na historyczne oczekiwanie na Mesjasza i oczekiwanie na chwalebne przyjście Chrystusa. W tym samym czasie z pełnym podziwem Kościół wspomina Maryję i ukazuje Ją jako doskonały wzór wspaniałej równowagi w oddawaniu czci Bogu²³.

Ze względu na scenę zwiastowania i maryjne *fiat*, która pojawia się wiele razy w liturgii Adwentu, a zwłaszcza w jego końcowym okresie, niektórzy określają cały grudzień „miesiącem maryjnym”, nawet bardziej niż maj²⁴. Jednak *Dyrektorium o pobożności ludowej i liturgii* (2002 r.) jednoznacznie zaznacza, że mimo wyjątkowego miejsca Maryi w liturgii Adwentu nie należy tego rozumieć w ten sposób, że *w liturgii jest to «miesiąc maryjny»*²⁵.

Aby lepiej wniknąć w maryjne treści IV Niedzieli Adwentu, należy dokładniej przyrzeć się tekstom modlitw i czytań biblijnych w liturgii Mszy św. i w *Liturgii godzin*.

2. Maryja w liturgii Mszy św. IV Niedzieli Adwentu

Już antyfona na wejście *Niebiosa, spuście Sprawiedliwego jak rosę, niech jak deszcz spłynie z obłoków, niech się otworzy ziemia i zrodzi Zbawiciela* (Iz 45, 8) wyraża tęsknotę narodu izraelskiego za Zbawicielem i prośbę o zesłanie Sprawiedliwego. Jest On darem Boga, gdyż przychodzi z nieba. Jednak także ziemia ma zrodzić Zbawiciela. W tym można widzieć rolę Maryi, z której „ziemi” za sprawą Ducha narodzi się Zbawiciel. W kontekście IV Niedzieli Adwentu słowa te nabierają szczególnego znaczenia, wyrażają nadzieję, że bliskie jest

²² Zob. S. CZERWIK, *Prefacje o misteriach Chrystusa w Mszałe rzymskim Pawła VI*, Warszawa 1984, 74-84; TENŻE, *Misterium Adwentu i Narodzenia Pańskiego na tle prefacji*, „Liturgia Sacra” 2(1996) nr 3-4, 10-13.

²³ MC 4.

²⁴ V. RYAN, *Adwent. Boże Narodzenie. Objawienie Pańskie*, Kraków 1998, 28.

²⁵ *Dyrektorium o pobożności ludowej i liturgii*, Poznań 2003, 101.

już spełnienie się tej obietnicy i przyjście oczekiwanego Zbawiciela. Szczególna rola w tajemnicy wcielenia przypada Maryi, z której dzięki Jej *fiat* narodzi się Jezus.

Do udziału Maryi w tajemnicy wcielenia Syna Bożego nawiązuje również antyfona na Komunię: *Oto Panna pocznie i porodzi Syna, i nazwą Go imieniem Emanuel* (Iz 7, 14). Widoczny jest w niej wątek maryjny w kontekście sakramentalnym. Dziewicą rodzącą Syna o imieniu Emmanuel - „Bóg z nami” - jest Maryja, Matka Jezusa i Matka Kościoła, czyli tych, którzy przez chrzest narodzili się do nowego życia.

Maryjne akcenty mają wszystkie trzy modlitwy formularza mszalnego IV Niedzieli Adwentu²⁶. Kolekta²⁷ zasadniczo koncentruje się na całym misterium odkupienia dokonany przez Paschę Chrystusa: Jego mękę, krzyż i chwalebne zmartwychwstanie. Jednak zostało ono zapoczątkowane przez zwiastowanie-wcielenie²⁸. W kolekcie podkreśla się w ten sposób z jednej strony zbawczy charakter tajemnicy wcielenia Syna Bożego, z drugiej zaś udział w niej Maryi Dziewicy, która jest Jego Matką, Bożą Rodzicielką. Chociaż kolekta nie wymienia wyraźnie osoby i imienia Maryi, jednak Jej obecność można widzieć w słowach „przez zwiastowanie anielskie”, które było skierowane do Maryi i na które Ona pokornie odpowiedziała swoim *fiat*.

Paweł VI w *Marialis cultus*, rozważając tajemnicę zwiastowania w aspekcie maryjnym, podkreśla, że Maryja jest nową Ewą posłuszną i wierną Dziewicą, która *wielkodusznie wypowiedziaławszy słowo «fiat», stała się za sprawą Ducha Świętego Bożą Rodzicielką, a także prawdziwą Matką żyjących, i przez przyjęcie do swego łona jedyne Pośrednika stała się Prawdziwą Arką Przymierza oraz prawdziwą Świątynią Boga*²⁹. Przez swoje posłuszeństwo Bogu i *wolne przyzwolenie ma współdziałać w urzeczywistnieniu Bożego planu odkupienia ludzi*³⁰.

Modlitwa nad darami³¹ bezpośrednio odnosi się do złożonych na ołtarzu darów, odwołując się do uświęcającego działania Ducha

²⁶ Zob. B. MOKRZYCKI, *Marana Tha. Przyjdź Panie*, Kraków 1973, 122-124.

²⁷ *Wszchemogący Boże, przez zwiastowanie anielskie poznaliśmy wcielenie Chrystusa, Twójego Syna, prosimy Cię, wlej w nasze serce swoją łaskę, abyśmy przez Jego mękę i krzyż zostali doprowadzeni do chwały zmartwychwstania.*

²⁸ Zob. H. WITCZYK, *Bóg Ojciec i Maryja w tajemnicy zwiastowania*, „Salvatoris Mater” 1(1999) nr 2, 113-131; P. BORTKIEWICZ, *Zwiastowanie – zwiastowaniem prawdy o człowieku*, „Salvatoris Mater” 3(2001) nr 1, 95-135; M. CZAJKOWSKI, *Perykopa o Zwiastowaniu* (Łk 1, 26-38) *w perspektywie trynitarniej*, „Salvatoris Mater” 2(2000) nr 3, 11-25.

²⁹ MC 6.

³⁰ TAMŻE.

³¹ *Panie nasz Boże, niech Twój Duch, który swoją mocą przeniknął Najświętszą Dziewicę Maryję, uświęci dary złożone na Twoim Ołtarzu. Przez Chrystusa Pana naszego. Amen.*

Świętego w Maryi w chwili zwiastowania i wcielenia Syna Bożego. Kościół błaga w niej Boga, aby ten sam Duch Święty, który *swoją mocą przeniknął Najświętszą Dziewicę Maryję*, uświęcił, czyli przemienił dary złożone na ołtarzu. Widoczne jest w tej modlitwie nawiązanie do zwiastowania i wcielenia i przez to ma ona także maryjny charakter. Jej odpowiedź na poselstwo Archanioła dała początek ludzkiej egzystencji Syna Bożego, który w swoim ciele wziętym z Maryi Dziewicy doskonale wypełni wolę swego Ojca i dokona odkupienia ludzi³².

Modlitwa po Komunii³³ przypomina, że Eucharystia jest zadaniem wiecznego zbawienia. Zawiera jednocześnie prośbę, aby dzięki niej wzrastała nasza gorliwość angażująca do godnego obchodzenia tajemnicy Narodzenia Pańskiego. W modlitwie tej, która zwykle nawiązuje do skutków przyjmowanej Komunii św., aspekt maryjny można widzieć w tym, że ma ona prowadzić do duchowego zaangażowania, aby z taką wiarą i miłością przyjąć przychodzącego Zbawiciela, jak uczyniła to Jego Matka, Maryja.

Ostatni tydzień Adwentu (od 17 grudnia) ma na celu już bezpośrednio przygotowanie na obchód świąt Narodzenia Pańskiego. Charakter tych dni doskonale oddaje II prefacja adwentowa. Wskazuje ona wiernym konkretne przykłady z historii zbawienia, jak oczekiwano na przyjście Chrystusa, którego *przepowiadali wszyscy prorocy, Dziewica Matka oczekiwała z wielką miłością, Jan Chrzciciel zwiastował Jego przyjście i ogłosił Jego obecność wśród ludu*. Cały Kościół ma naśladować tę postawę radosnego czuwania i oczekiwania *na święta Jego Narodzenia, aby gdy przyjdzie, znalazł nas czuwających na modlitwie i pełnych wdzięczności*. W tych ostatnich dniach Adwentu w tekstach liturgicznych dominuje radość z bliskiego już przyjścia Pana. Mamy Go przyjąć z wielką miłością jak Maryja, rozpoznać Go i ogłaszać Jego obecność w świecie jak Jan Chrzciciel i trwać w modlitwie wdzięczności za to, że *Syn Boży dla nas ludzi i naszego zbawienia zstąpił z nieba, przyjął ciało z Maryi Dziewicy i stał się człowiekiem (Credo)*.

Adwentowa liturgia słowa, a zwłaszcza czytania ostatniego tygodnia Adwentu, ukazują postać Dziewicy Maryi, Rodzicielki Boga i Pana naszego Jezusa Chrystusa. Wprowadzenie teologiczno-pastoralne do Lekcjonarza mszalnego, mówiąc o liturgii słowa

³² Por. SC 7.

³³ *Wszchemogący Boże, w Najświętszym Sakramencie przyjęliśmy zadatek wiecznego zbawienia, spraw niech nasza gorliwość wzrasta w miarę zbliżania się święta, abyśmy godnie obchodzili tajemnicę Narodzenia twojego Syna. Który żyje i króluje na wieki wieków. Amen.*

w Adwencie, stwierdza, że: *W ostatnim tygodniu przed Narodzeniem Pańskim czyta się opis wydarzeń, które bezpośrednio przygotowały narodzenie Chrystusa, z Ewangelii według św. Mateusza i według św. Łukasza. Jako pierwsze czytanie dobrano w związku z Ewangelią teksty z różnych ksiąg Starego Testamentu, wśród których znajdują się niektóre ważne proroctwa mesjańskie* (nr 94).

Liturgia słowa IV Niedzieli Adwentu przypomina przepowiadanie proroków o Dziewicy-Matce i Mesjaszu: Iz 7, 10-14 (Rok A): *Oto Panna pocznie*; 2 Sm 7, 1-5, 8b-11. 16 (Rok B): *Królestwo Dawida będzie trwać na wieki przed obliczem Pana*; Mi 5, 2-5a (Rok C): *Z ciebie wyjdzie panujący w Izraelu*. Perykopy z Ewangelii mówią o zbliżającym się narodzeniu Chrystusa i Jego Poprzednika: Mt 1, 18-24 (Rok A): *Jezus narodzi się z Maryi, posłubionej Józefowi, z rodu Dawida*; Łk 1, 26-38 (Rok B): *Oto poczniesz i porodzisz Syna*; Łk 1, 39-45 (Rok C): *Skądże mi to, że matka mojego Pana przychodzi do mnie?*

W IV Niedzieli Adwentu osoba Maryi zajmuje centralne miejsce w liturgii Mszy św., w czytaniach biblijnych, w modlitwach mszalnych i Liturgii godzin. W kolejnych latach A, B, C teksty Ewangelii mówią o wydarzeniach bezpośrednio poprzedzających przyjście Chrystusa i akcentują głównie tajemnicę zwiastowania, nie tylko Maryi (rok „B”), ale także Józefowi³⁴ (rok „A”) i Elżbiecie (rok „C”). Maryja zanosí wcielone Słowo Boże do Elżbiety³⁵. Wskazuje na tajemnicę zbawienia: *Bóg nawiedził lud swój i wyzwolił* (Łk 1, 68); wychwala Boga wdzięczną pieśnią pochwalną (Łk 1, 39-56); Ona jest błogosławiona, ponieważ uwierzyła w obiecane zbawienie (Łk 1, 45); Bóg wejrzał na Jej uniżenie, a wszystkie narody będą Ją błogosławić (Łk 1, 48). Do tych wydarzeń nawiązują również modlitwy mszalne. Można więc łatwo zauważyć, że tej niedzieli Maryja jest Postacią dominującą. Dwa czytania z ksiąg Starego Testamentu odnoszą się do Maryi Dziewicy: proroctwo o dziewiczym poczęciu Mesjasza (rok A); wiecznym Królestwie Dawida i Świątyni Jerozolimskiej (B). W tekście 2 Sm można widzieć Maryję jako świątynię Ducha Świętego i arkę nowego Przymierza. W roku „C” czyta się proroctwo o narodzeniu Mesjasza w Betlejem.

Liturgia IV Niedzieli podkreśla także ścisły związek Kościoła z Maryją, dla którego jest Ona wzorem przyjmowania słowa Bożego oraz wzorem płodności.

³⁴ Zob. W. HANC, *Święty Józef wobec tajemnicy Wcielenia*, „Salvatoris Mater” 2(2000) nr 2, 25-45.

³⁵ W liturgii wiele razy czci się tę tajemnicę: w IV Nd Adwentu, 31 maja - Nawiedzenie Elżbiety; 24 czerwca - Narodzenie Jana Chrzciciela i 21 grudnia.

3. Maryja w *Liturгии godzin* IV Niedzieli Adwentu

Analiza treściowa tekstów *Liturгии godzin* IV Niedzieli Adwentu, która przypada w okresie od 17 grudnia, w wymiarze zawartych w niej elementów maryjnych, głównie dotyczy hymnów, antyfon i czytań przeznaczonych na ten okres Adwentu³⁶. Wydanie typiczne *Liturгия Horarum* zawiera po jednym hymnie na każdą godzinę. W polskim tłumaczeniu *Liturгии godzin* dodano w każdej godzinie drugi hymn do wyboru.

Na I i II Nieszpory przeznaczony jest hymn *Verbum salutis omnium*³⁷ w polskim przekładzie: *Błogosławiona Maryjo, przyjmij w swe łono dziewicze Słowo przez Ojca zrodzone, Słowo naszego zbawienia*³⁸. Hymn ten wychwala Maryję za Jej *fiat* w tajemnicy zwiastowania. Maryja poczęła z Ducha Świętego i „nosiła” Chrystusa, który jest we wszystkim równy Ojcu. Nazywana jest „bramą Bożego przybytku, łaską wybrania zamkniętą” (nawiąza nie do niepokalanego poczęcia), która otwiera się „tylko samemu Królowi”. Odwieczny Syn Boży zapowiadany przez proroków, po zwiastowaniu, dzięki Maryi „przyszedł na ziemię”, aby „ratować ginących”. Z Jego przyścia radują się „chóry niebiańskie” i „narody”. Ostatnia strofa hymnu jest uwielbieniem Chrystusa „łagodnego Króla i Syna przeczystej Dziewicy”.

Hymn w Godzinie czytań: *Veni, redemptor gentium*³⁹ - „Przyjdź, o Zbawicielu świata” zawiera tylko jedną wzmiankę związaną z Maryją. Kościół wychwala w nim Chrystusa-Słowo, który został poczęty z Ducha Świętego i stał się człowiekiem *biorąc ciało z czystej Matki*⁴⁰.

W Jutrzni hymn *Magis prophetae vocibus*⁴¹ - „Prorocy pełni natchnienia”⁴² oraz „Raduj się niebo, wesel się, ziemio”⁴³ nie zawierają żadnej wzmianki o Matce Bożej. Podobnie hymny godzin w ciągu dnia w typycznym wydaniu *Liturгия Horarum*. Natomiast drugi zestaw hymnów w tych godzinach w polskim wydaniu *Liturгии godzin* ma bardzo wyraźny maryjny charakter.

W hymnie modlitwy przedpołudniowej „Jasny Płomieniu miłości, któryś napełnił Dziewicę”⁴⁴ prosimy Ducha Świętego o Jego światło

³⁶ *Liturгия Horarum* I, 254-258 (dalej: LH); *Liturгия Godzin* I, 281-290 (dalej: LiG).

³⁷ LH I, 254.

³⁸ LiG I, 281.

³⁹ *Altus tumescit Virginis, / claustrum pudoris permanent. / Vexilla virtutum micant, / versatur in templo Deus.* LH I, 255.

⁴⁰ LiG I, 283.

⁴¹ LH I, 256.

⁴² LiG I, 284.

⁴³ TAMŻE, 284-285.

⁴⁴ TAMŻE, 286.

dla rozumu i serca oraz umocnienie łaską naszej woli. Dzięki temu światłu stanie się możliwe poznanie i zamieszkanie w nas „Słowa zrodzonego przez Ojca” przed wszystkimi wiekami. W oczekiwaniu na bliskie już objawienie się Zbawiciela (Pana) pragniemy razem z Maryją otworzyć się na działanie Ducha Świętego.

Hymn modlitwy południowej „Czysta Dziewico Maryjo, przyczyno naszej radości”⁴⁵ zawiera dwa główne tematy: wychwała Maryję jako „Przyczynę naszej radości” i śpieszącą z posługą „matce Proroka” oraz zawiera prośby o Jej wstawiennictwo u Boga. Prośby te zawiera trzecia strofa hymnu: *Pomóż nam serca otworzyć / Na bliźnich naszych potrzeby; / Uproś nam miłość uczynną, / Wytrwałość w pracy i pokój*. Hymn ten ukazuje Maryję jako wzór czynnej miłości zaradzającej potrzebom bliźnich.

Hymn modlitwy popołudniowej „O Panie, który raczyłeś zamieszkać w łonie Dziewicy”⁴⁶ nawiązuje do tajemnicy wcielenia. Dzięki zgodzie Maryi, z której Jezus „przyjął ciało”, stał się do nas podobny. Prośby zaś skierowane są do Chrystusa, którego powtórnego przyjścia oczekujemy, aby umocnił w sercach ludzi nadzieję, miłość i wiarę.

Tajemnicę zwiastowania Maryi *Liturgia godzin* przypomina w dwóch antyfonach do modlitwy w ciągu dnia. W modlitwie południowej: *Anioł Gabriel powiedział Maryi: Bądź pozdrowiona, pełna łaski, Pan z Tobą, błogosławiona jesteś między niewiastami*⁴⁷ i popołudniowej: *Rzekła Maryja: Co znaczy to pozdrowienie? Zatrwożyłam się w mojej duszy, bo mam porodzić Króla, który nie naruszy mojego dziewictwa*⁴⁸. Zwiastowanie Maryi przywoływane jest również w antyfonie kończącej *Completorium: Matko Odkupiciela, z niewiast najslawniejsza [...] Uczczona Gabriela wdzięcznym pozdrowieniem*⁴⁹. Maryjny charakter ma również antyfona w modlitwie przed południem. Kościół przypomina w niej, że narodzenie Zbawiciela z Maryi Dziewicy przepowiadali prorocy: *Zapowiedzieli prorocy, że Zbawiciel się narodzi z Maryi Dziewicy*⁵⁰.

Maryjne akcenty występują także w prośbach I i II Nieszporów IV Niedzieli Adwentu. W I Nieszporach wszystkie prośby skierowane są do Chrystusa „narodzonego z Maryi Dziewicy”⁵¹. Jest on

⁴⁵ TAMŻE, 297.

⁴⁶ TAMŻE, 288.

⁴⁷ TAMŻE, 287.

⁴⁸ TAMŻE, 288.

⁴⁹ TAMŻE, 925-926.

⁵⁰ TAMŻE, 286.

⁵¹ TAMŻE, 274.

zrodzony od wieków przez Ojca i „przyjął ciało z Maryi Dziewicy”⁵². W II Nieszporach jedno wezwanie nawiązuje do narodzenia z Maryi przez to, że Chrystus przyjął ludzką naturę⁵³.

W dniach od 17 do 24 grudnia, w które może przypadać IV Niedziela Adwentu, w *Liturgii godzin* czytania patrystyczne są głównie komentarzem do mszalnych perykop ewangelicznych danego dnia⁵⁴. Do Ewangelii z 17 grudnia o rodowodzie Chrystusa (Mt 1, 1-17) nawiązuje czytanie w *Liturgii godzin* z listu św. Leona Wielkiego. Podkreśla on, że Chrystus narodzony z Dziewicy Maryi jest „rzeczywiście w pełni człowiekiem”, gdyż jest „jednej natury z Matką”. Wydarzenia Starego Testamentu i prorocтва były jedynie *obrazem wskazującym na tego Człowieka, który miał się wywodzić z pnia poprzedzających Go pokoleń przodków*. Zapowiedzi te stały się rzeczywistością dopiero wtedy, gdy Duch Święty zstąpił na Dziewicę i osłoniła Ją moc Najwyższego⁵⁵.

W mszalnej liturgii słowa 20 grudnia czyta się Ewangelię o zwiastowaniu (Łk 1, 26-38). Komentarzem do niej w *Liturgii godzin* jest fragment z kazania św. Bernarda opata ku czci Najświętszej Maryi Panny⁵⁶. Wychwala on Maryję za przyjęcie przez Nią poselstwa Gabriela i wyznanie *Oto ja służebnica Pańska, niech mi się stanie według słowa twego*. Następujące po tym czytaniu responsorium zawiera wezwanie do Maryi: *Dziewico Maryjo, przyjmij słowo, które Bóg Ci przekazuje za pośrednictwem anioła*⁵⁷. Dnia 21 grudnia w komentarzu św. Ambrożego do Ewangelii o nawiedzeniu (Łk 1, 39-45) czytamy: *Niech więc każda dusza będzie duszą Maryi, aby uwielbiała Pana. Niech w każdej duszy będzie duch Maryi, aby radowała się w Bogu. Jest tylko jedna Matka Chrystusa, Ta, która Go zrodziła, ale przez wiarę każda dusza rodzi Chrystusa. Każda bowiem przyjmuje słowo Boga, jeśli tylko nieskalana i wolna od występków zachowuje czystość nienaganną i bez skazy*⁵⁸. Do czytanej we Mszy św. dnia 22 grudnia Ewangelii zawierającej hymn Maryi *Magnificat* w *Liturgii godzin* komentarzem jest tekst św. Bedy⁵⁹. Wyjaśnia on w nim poszczególne wersety tego hymnu, podkreślając, że tylko ten, komu *Pan raczy czynić*

⁵² TAMŻE, 275.

⁵³ TAMŻE, 279-280.

⁵⁴ W. GŁOWA, *Bóg Ojciec i Maryja w homiliach Liturgii Godzin*, „Salvatoris Mater” 1(1999) nr 3, 70-71.

⁵⁵ LiG I, 292-293.

⁵⁶ TAMŻE, 312-314.

⁵⁷ TAMŻE, 314.

⁵⁸ TAMŻE, 321.

⁵⁹ TAMŻE, 327-328.

wielkie rzeczy, może Go wielbić godną pieśnią chwały. Dnia 24 grudnia św. Augustyn nawiązuje z kolei do hymnu Zachariasza i zapowiedzi danej Józefowi (Msza św. wieczorem) oraz wzywa wiernych: *Przebudź się, człowiecze: dla ciebie Bóg się stał człowiekiem! [...] Umarłbyś na wieki, gdyby On nie narodził się w czasie. Przenigdy nie byłbyś wyzwolony z ciała grzechu, gdyby On nie przyjął ciała, podobnego do ciała grzechu. Byłbyś skazany na niemilosierzną wieczność, gdyby Bóg nie okazał ci wiecznego miłosierdzia. [...] Bez jego pomocy byłbyś zgubiony; zginąłbyś, gdyby nie przyszedł*⁶⁰.

Liturgia Adwentu pozwala nam lepiej rozumieć Boży plan zbawienia, powzięty ze względu na człowieka i koncentrujący się na Osobie Chrystusa jako obiecanego Mesjasza. Jego przyjście ma wszystkim ludziom otworzyć „drogę zbawienia”, odnowić świat, wyzwolić człowieka z grzechu i z „niewoli zepsucia”. On także urzeczywistni „nowe niebo i nową ziemię” (por. Rz 8, 19-25; Iz 65, 17; 66, 22; 2 P 3, 13; Ap 21, 1).

Liturgia okresu Adwentu, przygotowując wierzących do świętowania pamiętki pierwszego przyjścia Chrystusa, jednocześnie wzywa do postawy czujnego oczekiwania na Jego powtórne przyjście.

4. Maryja wzorem oczekiwania na Zbawiciela z wiarą, modlitwą i miłością

Maryja jest zawsze dla Kościoła wzorem przyjmowania z wiarą słowa Bożego, wzorem modlitwy, miłości i nauczycielką pobożności, ale w szczególny sposób w okresie Adwentu. Zawarte w adhoracji Pawła VI *Marialis cultus* określenia postaw Maryi wobec Boga: dziewica słuchająca⁶¹, modląca się⁶² i nauczycielka pobożności⁶³ w doskonały sposób ilustrują teksty liturgiczne okresu Adwentu. Przyjęte przez Maryję z wiarą słowo Boże w zwiastowaniu stało się dla Niej *warunkiem i drogą do Bożego macierzyństwa*. Papież cytuje św. Augustyna, według którego *Najsświętsza Maryja, wierząc, porodziła (Jezusa), którego, wierząc, poczęła*⁶⁴. Jej wiara była *warunkiem i szczególnym świadkiem Wcielenia Chrystusa*⁶⁵. Jan Paweł II w *Re-*

⁶⁰ TAMŻE, 341.

⁶¹ MC 17.

⁶² TAMŻE, 18.

⁶³ TAMŻE, 21.

⁶⁴ Zob. M. KOWALCZYK, *Poczęcie Chrystusa „przez wiarę”*, „Salvatoris Mater” 2(2000) nr 2, 105-114.

⁶⁵ MC 17.

demptoris Mater wiarę Maryi porównuje do wiary Abrahama, „ojca naszej wiary” (por. Rz 4, 12). Jak wiara Abrahama dała początek Staremu Przymierzu, tak *wiara Maryi przy zwiastowaniu daje początek Przymierzu Nowemu*. Podobnie jak Abraham *wbrew nadziei uwierzył nadziei, że stanie się ojcem wielu narodów* (Rz 4, 18), tak Maryja, która przy zwiastowaniu wyznaje swoje dziewictwo (*Jakże się to stanie, skoro nie znam męża?*), uwierzyła, że z mocy Najwyższego, za sprawą Ducha Świętego, stanie się Matką Syna Bożego⁶⁶.

Podobnie wierni, słuchając w świętej liturgii słowa Bożego, winni przyjmować je wiarą, żyć według niego i głosić je innym. Znakiem żywej wiary jest modlitwa uwielbienia i dziękczynienia Bogu oraz miłość bliźniego. Advent doskonale ukazuje wiernym w liturgii Maryję jako Dziewicą modlącą się i służącą innym. Przypomina o tym nawiedzenie przez nią Elżbiety, matki Jana Chrzciciela. Kantykt *Magnificat* jest *szczególną modlitwą Maryi i właściwą pieśnią czasu mesjańskiego, w której łączy się świąteczna radość starego i nowego Izraela*⁶⁷. Jako nauczycielka pobożności Maryja jest wzorem oddawania czci Bogu przez to, że *ze swego własnego życia uczyniła kult należny Bogu, a z samej czci zadanie swego życia*⁶⁸. Wyrazem takiej postawy wobec Boga są Jej słowa wypowiedziane do Archanioła: *Oto ja służebnica Pańska, niech mi się stanie według twego słowa*. Paweł VI dostrzega w nich antycypację prośby z modlitwy Pańskiej „Bądź wola Twoja”. Jej zgoda wyrażona w chwili zwiastowania jest przykładem, *jak posłuszeństwo dla woli Ojca ma się stać drogą i pomocą do świętości każdego*⁶⁹.

Ks. dr hab. Czesław Krakowiak
Katolicki Uniwersytet Lubelski

ul. Bernardyńska 7D/5
PL - 20-109 Lublin
e-mail: c.krakowiak@kuria.lublin.pl

⁶⁶ RM 14.

⁶⁷ MC 18.

⁶⁸ TAMŻE, 21.

⁶⁹ TAMŻE. Zob. T.M. DĄBEK, *Maryja jako Pełna łaski wezwaniem do nawrócenia serca*, „Salvatoris Mater” 3(2001) nr 2, 53-63.

Gli aspetti mariani della IV Domenica dell'Avvento

(Riassunto)

L'autore inizia il suo studio con una breve presentazione della dimensione mariana della liturgia dell'Avvento. Il tema mariano emerge in modo particolare nella IV domenica prenatalizia.

Il lezionario ed i formulari eucologici hanno il carattere mariano: avvicinandosi il Natale balza in primo piano la figura di Maria. La Vergine è la piena di grazia e la Serva fedele, segno di totale apertura al Dio che viene. Le letture sono messianiche. La colletta della messa presenta l'unità e la globalità del mistero di Cristo – incarnazione, morte, risurrezione. La presenza di Maria nel mistero del Figlio è discreta, ma ad esso strettamente unita.

In seguito l'autore fa vedere gli elementi mariani della Liturgia delle Ore di questa domenica mariana. Da tutta liturgia emerge l'immagine di Maria come l'esempio dell'attesa del Salvatore. Lo attende con la fede, in preghiera e con amore.